

HOOFDSTUK 2 VROUWENROOF LEIDT TOT HET CONFLICT TUSSEN OOST EN WEST (1.0-5)

1. PROOEMIUM (1.0)

1 Ἡροδότου Ἀλικαρνησέος ἱστορίας ἀπόδεξις ἦδε, ὡς μήτε τὰ
γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα
μεγάλα τε καὶ θωμαστά, τὰ μὲν Ἑλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισι
ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην
5 ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

2. AANLEIDING VOOR HET CONFLICT (1.1-5)

a. De Feniciërs zijn schuldig aan het conflict (1.1.1-2)

1 Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ γενέσθαι τῆς
διαφορῆς· τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης
ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν
χῶρον, τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίησι μακρῆσι
5 ἐπιθέσθαι, ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγυπτία τε καὶ Ἀσσύρια τῆ
τε ἄλλη [χώρα] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. Τὸ δὲ Ἄργος
τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασιν τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένη
χώρα. Ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο
διατίθεσθαι τὸν φόρτον.

b. Io wordt geroofd (1.1.3-2.1)

1 Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρη ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι
σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε
πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὖνομα εἶναι,
κατὰ τὸντὸ τὸ καὶ Ἑλληγες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. Ταύτας
5 στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν
θυμὸς μάλιστα, καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι
ἐπ' αὐτάς. Τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγεῖν, τὴν δὲ
Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νέα
οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.
10 Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς
Ἑλληγες, καὶ τῶν ἀδικημάτων πρῶτον τοῦτο ἄρξαι·

c. Europa en Medea volgen (1.2.1-3)

1 μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα
ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόντας ἀρπάσαι
τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες.
Ταῦτα μὲν δὴ ἴσα πρὸς ἴσα σφι γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας
5 αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. Καταπλώσαντας γὰρ
μακρῇ νηϊ ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν,
ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τᾶλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο,
ἀρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα Μηδείην. Πέμπσαντα δὲ τὸν
Κόλχον [βασιλέα] ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα αἰτέειν τε δίκας τῆς
10 ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς
οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἀρπαγῆς·
οὐδὲ ὧν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

d. Helena, een stap te ver (1.3-1.4.1)

- 1 Δευτέρη δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου ἀκηκοῦτα ταῦτα ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι. Οὕτω δὲ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην τοῖσι
- 5 Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμπσαντας ἀγγέλους ἀπαιτεῖν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτεῖν. Τοὺς δὲ προῖσχομένων ταῦτα προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν, ὡς οὐ δόντες αὐτοῖ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι.
- 10 Μέχρι μὲν ὧν τούτου ἀρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην.

e. De Perzische kijk op vrouwenroof (1.4.2-1.5.1)

1 Τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον
εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν
ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν ὄρην ἔχειν ἀρπασθεισέων σωφρόνων·
δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. Σφέας
5 μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομένων τῶν
γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης
εἶνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι καὶ ἔπειτα ἐλθόντας
ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. Ἀπὸ τούτου αἰεὶ
ἠγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. Τὴν γὰρ Ἀσίην
10 καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκηεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ
Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἠγῆνται κεχωρίσθαι.
Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν
εὐρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς
Ἕλληνας.

f. Voorspoed is veranderlijk (1.5.2-4)

1 Περὶ δὲ τῆς Ἰουῶς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσησι οὕτω Φοίνικες· οὐ
γὰρ ἀρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν εἰς
Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἑργεῖ ἐμίσητο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός·
ἐπεὶ δὲ ἔμαθε ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὲ
5 ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλώσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος
γένηται. Ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. Ἐγὼ δὲ
περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα
ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων εἰς
τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι εἰς τὸ πρόσω τοῦ
10 λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν.
Τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ
δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. Τὴν ἀνθρωπίνην
ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῷ τούτῳ μένουσαν
ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

HOOFDSTUK 3 DE WRAAK VAN EEN ECHTGENOTE: CANDAULES EN GYGES (1.8-13)

a. Candaules was smoorverliefd op zijn vrouw (1.8.1-2)

1 Οὗτος δὴ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός, ἐρασθεὶς
δὲ ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. Ὡστε δὲ
ταῦτα νομίζων, ἦν γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου
ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν
5 πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς
γυναικὸς ὑπερεπαινέων. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, χρῆν
γὰρ Κανδαύλη γενέσθαι κακῶς, ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε·
“Γύγῃ, οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους
τῆς γυναικός (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα
10 ὀφθαλμῶν), ποίει ὅπως ἐκείνην θεήσεται γυμνήν.”

b. De reactie van Gyges (1.8.3-4)

1 Ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· “Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ
υγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; Ἄμα
δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Πάλαι δὲ
τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι
5 ἐν τῷδε ἐστί, σκοπέειν τινὰ τὰ ἐωυτοῦ. Ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην
εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καὶ σεο δέομαι μὴ δέεσθαι
ἀνόμων.”

c. Het plan van Candaules (1.9)

1 Ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν
γένηται κακόν. Ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· “Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ
φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὡς σεο πειρώμενος λέγω λόγον τόνδε, μήτε
γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μὴ τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ
5 ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ.
Ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης
θύρης στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνή ἢ ἐμὴ
ἐς κοῖτον. Κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν

ιματίων κατὰ ἕνα ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει καὶ κατ' ἡσυχίην
10 πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. Ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στίχην
ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νότου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν
ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.”

d. De vrouw van Candaules wordt naakt door Gyges gezien (1.10)

1 Ὁ μὲν δὴ ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγεῖν, ἦν ἔτοιμος· ὁ δὲ Κανδαύλης,
ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα εἰς τὸ οἶκημα,
καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρήν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ
τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. Ὡς δὲ κατὰ νότου ἐγένετο
5 ἰούσης τῆς γυναικὸς εἰς τὴν κοίτην, ὑπεκδύς ἐχώρεε ἔξω. Καὶ ἡ
γυνὴ ἐπορᾶ μιν ἐξιόντα. Μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς
οὔτε ἀνέβωσε αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόῳ ἔχουσα
τείσασθαι τὸν Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ
καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν
10 ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

e. Gyges wordt voor een moeilijke keuze gesteld (1.11.1-3)

1 Τότε μὲν δὴ οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη
τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὄρα πιστοὺς
έόντας έαυτῇ, έτοιμοὺς ποιησαμένη έκάλεε τὸν Γύγεα. Ὁ δέ
οὐδέν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων έπίστασθαι ἦλθε
5 καλεόμενος· έώθεε γάρ καὶ πρόσθε, ὅκως ἢ βασίλεια καλέοι,
φοιτῶν. Ὡς δέ ὁ Γύγης άπίκετο, έλεγε ἡ γυνὴ τάδε· “Νῦν τοι δυῶν
όδῶν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αίρεσιν, όκοτέρην βούλει
τραπέσθαι· ἡ γάρ Κανδαύλεα άποκτείνας έμέ τε καὶ τὴν βασιλίην
έχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω άποθνήσκειν δεῖ, ὡς άν
10 μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ τοῦ λοιποῦ ἴδης τὰ μή σε δεῖ.
Ἄλλ’ ἦτοι κεινόν γε τὸν ταῦτα βουλευέσαντα δεῖ άπόλλυσθαι ἢ σέ
τὸν έμέ γυμνὴν θεησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.”

f. Gyges maakt een keuze (1.11.3-5)

1 Ὁ δέ Γύγης τέως μὲν άπεθώμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δέ ίκέτευε
μὴ μιν άναγκαίῃ ένδέειν διακρίναι τοιαύτην αίρεσιν. Οὐκ ὦν
δὴ έπειθε, άλλ’ ὄρα άναγκαίην άληθέως προκειμένην ἢ τὸν

δεσπότεα ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἰρέεται
5 αὐτὸς περιεῖναι. Ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· “Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις
δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω, τέφρῃ καὶ
τρόφῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ.” Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· “Ἐκ τοῦ
αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὀρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ
ἐπεδέξατο γυμνήν, ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.”

g. Candaules wordt vermoord (1.12)

1 Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γενομένης (οὐ γὰρ ἐμετίετο
ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν
ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλεα) εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῆς γυναικί.
Καί μιν ἐκείνη ἐγχειρίδιον δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν
5 θύρην. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλεω ὑπεκδύς τε
καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην
Γύγης, τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη·

h. Het orakel van Delphi doet uitspraak (1.13)

1 ἔσχε δὲ τὴν βασιλίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι
χρηστηρίου. Ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω
πάθος καὶ ἐν ὄπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τῷτὸ οἷ τε τοῦ Γύγεω
στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἦν μὲν [δὴ] τὸ χρηστήριον ἀνέλη
5 μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν, ἦν δὲ μή, ἀποδοῦναι
ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. Ἀνεΐλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον
καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. Τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς
Ἡρακλείδησι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. Τούτου
τοῦ ἔπεος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα
10 ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.

HOOFDSTUK 5 WONDERBAARLIJKE VERHALEN

1. ARION EN DE DOLFIJN (1.23-24)

a. Een wonderlijke gebeurtenis (1.23)

1 Ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου· τῷ δὲ λέγουσι Κορίνθιοι
(ὁμολογέουσι δὲ σφί Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον
παραστήναι, Ἄριονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἐξενειχθέντα
ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς
5 δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν
ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ.

b. Arion krijgt een keuze (1.24.1-3)

1 Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα
παρὰ Περιανδρῷ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην,
ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον
ἀπικέσθαι. Ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ
5 οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν
Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα
ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα· τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι,
χρήματα μὲν σφι προϊέντα, ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. Οὐκ ὦν δὴ
πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν
10 διαχρᾶσθαι μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῆ τύχη, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν
θάλασσαν τὴν ταχίστην.

c. De ontsnapping van Arion (1.24.4-6)

1 Ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ
σφι οὕτω δοκέοι, περιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα
ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι ἀεῖσαι· ἀείσας δὲ ὑπεδέκετο ἑαυτὸν
κατεργάσεσθαι. Καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν
5 ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρήσαι ἐκ τῆς
πρύμνης ἐς μέσσην νέα. Τὸν δὲ ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ
λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν
‘νόμον τὸν ὄρθιον’, τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥίψαι μιν ἐς τὴν
θάλασσαν ἑαυτὸν ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. Καὶ τοὺς μὲν
10 ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον, τὸν δὲ δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα
ἐξενεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. Ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς
Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ
γεγονός.

d. Periander is vol ongeloof (1.24.7-8)

1 Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἄριονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν
οὐδαμῆ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα
παρεῖναι αὐτούς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ
Ἄριονος. Φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἶη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καὶ
5 μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν
Ἄριονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ
ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. Ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε
καὶ Λέσβιοι λέγουσι, καὶ Ἄριονος ἔστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ
μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ἄνθρωπος.

HOOFDSTUK 6 CROESUS EN SOLON (1.29-33)

a. Solon, de Atheense wetgever (1.29)

1 Ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες
ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον
έόντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ
Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε
5 ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα
τῶν νόμων ἀναγκασθῆ λῦσαι τῶν ἔθετο. Αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί τε
ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο
δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἄν σφι Σόλων θῆται.

b. Solon bezoekt Croesus (1.30.1-2)

1 Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν
ἐς Αἴγυπτον ἀπῆκετο παρὰ Ἄμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ
Κροῖσον. Ἀπικόμενος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιλῆιοισι ὑπὸ τοῦ
Κροίσου· μετὰ δέ, ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη, κελεύσαντος Κροίσου
5 τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς καὶ
ἐπεδείκνυσαν πάντα ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. Θεησάμενον
δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψάμενον, ὡς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο
ὁ Κροῖσος τάδε·

c. De gelukkigste man (1.30.2-3)

1 “Ἐεῖνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῆκται πολλὸς
καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφῶν γῆν
πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἴμερος ἐπειρέσθαι
μοι ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον.” Ὁ μὲν
5 ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος ταῦτα ἐπειρώτα, Σόλων δὲ
οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος, λέγει·

d. Het antwoord van Solon (1.30.3-5)

1 “ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον.” Ἀποθωμάσας δὲ Κροῖσος τὸ
λεχθὲν εἴρετο ἐπιστρεφέως· “Κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι
ὀλβιώτατον;” Ὁ δὲ εἶπε· “Τέλλω τοῦτο μὲν τῆς πόλιος εὖ
ἠκούσης παῖδες ἦσαν καλοὶ τε κάγαθοί, καὶ σφι εἶδε ἅπασι
5 τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα, τοῦτο δὲ τοῦ βίου
εὖ ἦκοντι, ὡς τὰ παρ’ ἡμῖν, τελευτῆ τοῦ βίου λαμπροτάτη
ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς
ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίनि βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν
πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίη τε
10 ἔθαψαν αὐτοῦ τῆ περ ἔπεσε καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.”

e. De gelukkigste na Tellus (1.31.1-2)

1 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον
εἶπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον
ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι.

Ὁ δὲ εἶπε· “Κλέοβιν τε καὶ Βίωνα. Τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος
5 Ἄργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος
τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται
ὄδε [ὁ] λόγος.”

f. Cleobis en Biton (1.31.2-3)

1 “Εούσης ὀρθῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἄργείοισι ἔδεε πάντως τὴν
μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν, οἱ δέ σφι βόες ἐκ
τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὄρῃ· ἐκκλητιόμενοι δὲ τῇ ὄρῃ οἱ
νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἴλκον τὴν ἄμαξαν,
5 ἐπὶ τῆς ἀμάξης δέ σφι ὠχέετο ἡ μήτηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ
τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. Ταῦτα δέ
σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῆ τοῦ βίου

ἀρίστη ἐπεγένετο, διέδεξε τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς ὡς ἄμεινον εἶη
ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν.”

g. Iedereen bewonderde de jongens (1.31.3-5)

1 “Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν
ρόμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε.
Ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα
ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχέτο Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι τοῖσι ἐωυτῆς
5 τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, τὴν θεὸν δοῦναι τὸ ἀνθρώπῳ
τυχεῖν ἄριστόν ἐστι.

Μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν,
κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνιαὶ οὐκέτι ἀνέστησαν,
ἀλλ’ ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφῆων εἰκόνας
10 ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων
γενομένων.”

h. Croesus is boos (1.32.1)

- 1 Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι, Κροῖσος
δὲ σπερχθεὶς εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἢ δ’ ἡμετέρη εὐδαιμονία
οὔτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδέν, ὥστε οὐδὲ ιδιωτέων ἀνδρῶν
ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”
- 5 Ὁ δὲ εἶπε· “ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὼν
φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπηίων πρηγμάτων
πέρι.”

i. Het leven van de mens is lang en vol afwisseling (1.32.2-4)

- 1 “Ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι ἰδεῖν τὰ μή τις ἐθέλει,
πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. Ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς
ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. Οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα
παρέχονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας,
5 ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου· εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτερον τῶν
ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι
παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα
οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν

τούτων χίλιαι πενήκοντα. Τουτέων τῶν ἀπασέων ἡμερέων τῶν ἐς
10 τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πενήκοντα καὶ διηκοσιέων καὶ
ἐξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ
τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα. Οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε,
πάν ἐστι ἄνθρωπος συμφορῇ.”

j. Rijkdom maakt niet per definitie gelukkig (1.32.5)

1 “Ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν
εἶναι ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρεό με οὐ κώ σε ἐγὼ λέγω,
πρὶν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. Οὐ γάρ τι ὁ μέγα
πλούσιος μάλλον τοῦ ἐπ’ ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ
5 οἱ τύχη ἐπίσποιτο πάντα καλὰ ἔχοντα εὖ τελευτῆσαι τὸν βίον.
Πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώπων ἄνολβοί εἰσι, πολλοὶ δὲ
μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες.”

k. Wie is waarlijk gelukkig? (1.32.6-7)

1 “Ο μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἄνολβος δὲ δυοῖσι προέχει τοῦ
εὐτυχέος μῶνον, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνόλβου πολλοῖσι·
ὁ μὲν ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν
ἐνεῖκαι δυνατώτερος, ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν
5 καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνω ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἢ
εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει, ἄπηρος δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθῆς κακῶν,
εὐπαις, εὐειδής· εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευτήσῃ τὸν βίον εὖ,
οὗτος ἐκείνος τὸν σὺ ζητέεις, <ὁ> ὄλβιος κεκληῖσθαι ἄξιός ἐστι·
πρὶν δ’ ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ’
10 εὐτυχέα.”

I. Niemand kan alles hebben (1.32.8-33)

1 “Τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα ἀδύνατόν
ἐστι, ὥσπερ χώρη οὐδεμία καταρκέει πάντα ἐαυτῇ παρέχουσα,
ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἢ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχη,
αὕτη ἀρίστη. Ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι·
5 τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. Ὅς δ’ ἂν αὐτῶν πλεῖστα
ἔχων διατελέη καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος
παρ’ ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι.
Σκοπέειν δὲ χρή παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται·
πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προρρίζους ἀνέτρεψε.”
10 Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν
ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι,
ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὄρᾶν
ἐκέλευε.

HOOFDSTUK 8 DE ONDERGANG VAN CROESUS (1.46-49, 1.50-52, 1.53-56, 1.86-92)

1. CROESUS EN HET ORAKEL VAN DELPHI (1.46-49, 1.50-52, 1.53-56)

a. Croesus test orakels (1.46)

1 Μετὰ δὲ ἡ Ἄστυάγεος τοῦ Κυαζάρεω ἡγεμονίη κατααιρεθεῖσα
ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα
αὐξανόμενα πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ ἐς
φροντίδα, εἴ πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας,
5 καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. Μετὰ ὧν τὴν
διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρῶτο τῶν μαντηίων τῶν τε ἐν
Ἑλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλη, τοὺς μὲν ἐς
Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην·
οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον,
10 οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. Ταῦτα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ
μαντήια ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ
παρὰ Ἀμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. Διέπεμπε δὲ
πειρώμενος τῶν μαντηίων ὅ τι φρονέοιεν, ὡς εἰ φρονέοντα τὴν
ἀληθείην εὐρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμπων εἰ
15 ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι.

b. Het orakel in Delphi geeft antwoord (1.47)

1 Ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν
τῶν χρηστηρίων, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ
ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ
χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτῶντας ὅ τι ποιέων τυγχάνοι
5 ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω· ἄσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν
χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑαυτόν.
ἽΟ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται
πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσηλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον
οἱ Λυδοὶ χρῆσόμενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτων τὸ ἐντεταλμένον, ἢ
10 Πυθίῃ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

“Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.

ἽΟδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἐψομένης ἐν χαλκῷ ἄμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,

15 ἢ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.”

c. Een schildpad en een schaap (1.48)

1 Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι οἴχοντο
ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. Ὡς δὲ καὶ ὄλλοι οἱ περιπεμφθέντες
παρήσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα
ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. Τῶν μὲν δὴ οὐδὲν
5 προσίετό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε
καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι,
ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. Ἐπεῖτε γὰρ δὴ διέπεμψε
παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν
ἡμερέων ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν
10 τε καὶ ἐπιφράσασθαι, χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἤψεε
αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῆῳ χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς.

d. Ook het orakel van Amphiaraüs is betrouwbaar (1.49)

1 Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν
Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηίου ὑπόκρισιν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ τι τοῖσι
Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα (οὐ γὰρ ὦν
οὐδὲ τοῦτο λέγεται), ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτον ἐνόμισε μαντήιον
5 ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

g. Moet Croesus oorlog voeren tegen de Perzen? (1.53)

1 Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ
ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτῶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται
ἐπὶ Πέρσας [Κροῖσος] καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο
φίλον. Ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν
5 τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι λέγοντες· “Κροῖσος
ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, νομίσας τάδε μαντήια
εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν
ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτῶ εἰ στρατεύηται ἐπὶ
Πέρσας καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον.” Οἱ
10 μὲν ταῦτα ἐπειρωτῶν, τῶν δὲ μανθίων ἀμφοτέρων ἐς τὸ αὐτὸ αἰ
γνώμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ
Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσειν· τοὺς δὲ Ἑλλήνων
δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

h. Croesus versterkt de band met Delphi (1.54)

1 Ἐπεῖτε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος,
ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι, πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν
τὴν Κύρου βασιληίην πέμψας αὐτίς ἐς Πυθὸν Δελφοὺς δωρέεται,
πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον
5 χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι
προμαντήϊην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην καὶ ἐξεῖναι τῷ
βουλομένῳ αὐτῶν γίνεσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον.

i. Croesus denkt dat hij zijn macht niet zal kwijtraken (1.55-56.1)

1 Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος ἐχρηστηριάζετο τὸ
τρίτον. Ἐπεῖτε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηίου ἀληθείην,
ἐνεφορέετο αὐτοῦ. Ἐπειρώτα δὲ τὰδε χρηστηριαζόμενος, εἶ οἱ
πολυχρόνιος ἔσται ἢ μουναρχίη. Ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τὰδε·

5 “Ἄλλ’ ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρέ, πολυψήφιδα παρ’ Ἑρμον
φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ’ αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.”

Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα
πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ’ ἀνδρὸς βασιλεύσειν
10 Μήδων, οὐδ’ ὦν αὐτὸς οὐδ’ οἱ ἐξ αὐτοῦ παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς.

HOOFDSTUK 10 HERODOTUS ALS VERTELLER: DE JEUGD VAN CYRUS (1.107-122)

2. DE STRAF VAN HARPAGUS (1.117-122)

a. Astyages roept Harpagus ter verantwoording (1.117.1-3)

1 Ἄστυάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφήναντος λόγον
ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο, Ἄρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος
καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. Ὡς δὲ οἱ παρῆν ὁ
Ἄρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἄστυάγης: “Ἄρπαγε, τέφ δὴ μόρω τὸν
5 παῖδα κατεχρήσαο τὸν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα
τῆς ἐμῆς;” Ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα,
οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται,
ἀλλὰ λέγει τάδε: “ὦ βασιλεῦ, ἐπεῖτε παρέλαβον τὸ παιδίον,
ἐβούλευον σκοπέων ὅπως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον καὶ ἐγὼ
10 πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ
σοὶ εἶην ἀυθέντης.

b. Harpagus vertelt het hele verhaal (1.117.4-5)

1 “Ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε παραδίδωμι τὸ
παιδίον, φὰς σέ γε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό.
Καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω.
Παραδίδωμι μέντοι τῶδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θεῖναί μιν ἐς
5 ἔρημον ὄρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ,
ἀπειλήσας παντοῖα τῶδε ἦν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ. Ἐπεῖτε
δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον,
πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους καὶ εἶδον δι’ ἐκείνων καὶ
ἔθαψά μιν. Οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου,
10 καὶ τοιούτῳ μὶ ἔχρησατο ὁ παῖς.”

c. Astyages doet voorkomen dat hij blij is met de situatie (1.118.1-2)

1 Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον, Ἄστυάγης δὲ κρύπτων
τόν οἱ ἐνειχε χόλον διὰ τὸ γεγονός, πρῶτα μὲν, κατὰ περ ἤκουσε
αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἄρπάγῳ,
μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς περίεστί τε ὁ
5 παῖς καὶ τὸ γεγονός ἔχει καλῶς. “Τῷ τε γὰρ πεπονημένῳ,” ἔφη
λέγων, “ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ
διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. Ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ
μετεστεώσης τοῦτο μὲν τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν
παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δέ (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω
10 θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη πρόσκειται) πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.”

d. Harpagus stuurt zijn zoon naar het paleis (1.119.1-2)

1 Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα
ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἀμαρτὰς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ
τύχησι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἦε ἐς τὰ οἰκία.
Ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γὰρ οἱ παῖς εἰς μῦνος, ἔτεα τρία

5 καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵέναι τε
κελεύων ἐς Ἄστυάγεος καὶ ποιέειν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ.
Αὐτὸς δὲ περιχαρῆς ἐὼν φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα.

e. Het feestmaal wordt opgediend (1.119.3-4)

1 Ἄστυάγης δέ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἄρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν
καὶ κατὰ μέλεα διελὼν τὰ μὲν ὥπτησε, τὰ δὲ ἤψησε τῶν κρεῶν,
εὕτυκα δὲ ποιησάμενος εἶχε [ἔτοιμα]. Ἐπεῖτε δὲ τῆς ὥρης
γινόμενης τοῦ δείπνου παρήσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ
5 Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἄστυάγεϊ παρεπιθέατο
τράπεζαι ἐπίπλαι μηλέων κρεῶν, Ἄρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ
ἑωυτοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τᾶλλα
πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα.

f. Harpagus wordt geconfronteerd met de wreedheid van Astyages (1.119.5-7)

1 Ὡς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό
μιν εἰ ἡσθεῖη τι τῇ θοίνῃ. Φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα
ἡσθῆναι, παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς
κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἄρπαγον δὲ
5 ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται
αὐτῶν. Πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρᾳ τοῦ
παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη ἐντός τε ἑωυτοῦ
γίνεται. Εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου
κρέα βεβρώκοι. Ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν
10 τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδη. Τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ
λοιπὰ τῶν κρεῶν ἦγε ἐς τὰ οἰκία. Ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ
δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

g. Astyages gaat te rade bij de magiërs (1.120.1-2)

1 Ἀρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, Κύρου δὲ πέρι
βουλεύων ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων, οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ
ταύτη ἔκριναν. Ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ
τὴν ὄψιν. Οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν

5 τὸν παῖδα, εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. Ὁ δὲ ἀμείβεται
αὐτοὺς τοισίδε· “Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι, καὶ μιν ἐπ’ ἀγροῦ
διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. Ὁ δὲ
πάντα ὅσα περ οἱ ἀληθείῃ λόγῳ βασιλέες ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ
γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους καὶ τὰ λοιπὰ
10 πάντα διατάξας ἦρχε. Καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;”

h. De vervulling van de droom (1.120.3-4)

1 Εἶπαν οἱ μάγοι· “Εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ
προνοίης τινός, θάρσει τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν·
οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. Παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων
ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε, καὶ τά γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τελέως ἐς
5 ἀσθενὲς ἔρχεται.” Ἀμείβεται ὁ Ἀστυάγης τοισίδε· “Καὶ αὐτός,
ὦ μάγοι, ταύτη πλεῖστος γνώμην εἰμί, βασιλέος ὀνομασθέντος
τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον
εἶναι δεινὸν ἔτι οὐδέν. Ὅμως γε μέντοι συμβουλευσατέ μοι εὖ
περισκεψάμενοι, τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ
10 καὶ ὑμῖν.”

i. Het advies van de magiërs (1.120.5-6)

1 Εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ
πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν. Κείνως μὲν γὰρ
ἀλλοτριοῦται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιοῦσα ἐόντα Πέρσῃν, καὶ
ἡμεῖς ἐόντες Μῆδοι δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα
5 πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ’ ἐνεστεῶτος βασιλέος,
ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο
μεγάλας ἔχομεν. Οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς
προοπτεόν ἐστί. Καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐνωρῶμεν, πᾶν ἂν σοι
προεφράζομεν. Νῦν δὲ ἀποσκήσαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον
10 αὐτοῖ τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν
δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς
γειναμένους.”

j. Astyages stuurt Cyrus naar zijn ouders in Perzië (1.121-122.1)

1 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον
ἔλεγέ οἱ τάδε· “ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι’ ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην
ἠδίκηον, τῇ σεωτοῦ δὲ μοίρη περίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς

Πέρσας, ποιμπούς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω. Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε
5 καὶ μητέρα εὐρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.”

Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. Νοστήσαντα
δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ
δεξάμενοι ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἀσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι
10 αὐτίκα τότε τελευτήσαι, ἱστόρεόν τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο.

k. Cyrus was gered door een hond (1.122.2-3)

1 Ὅ δέ σφι ἔλεγε, φᾶς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι
πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην.
Ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ
τῆς κείθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν ποιμπῶν πυθέσθαι. Τραφήναι
5 δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός, ἥιέ τε ταύτην αἰνέων
διὰ παντός, ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἢ Κυνῶ. Οἱ δὲ τοκέες
παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέη τοῖσι
Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον
Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. Ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.